

„Ahogy halottainkat tiszteljük,
úgy viselkedünk az élőkkel.”
Nikolaus Lenau

Bevezető

Az óvári hagyományok őrzése, az egykori gazdászok és tanárok emlékének méltó ápolása, a megemlékezés emberi kötelességünk. Mindannyiunké, akik a gazdászhimnusz szerint „*jártunk egyszer az Akadémián...*”. Ezt a nemes célt szolgálja a könyv utolsó fejezetében helyett kapott lista is, amely közel négyszáz, valamilyen szempontból jelentős életutat befutott, már elhunyt magyaróvári oktató és kutató, illetve egykori hallgató nevét, és pályafutásának pár szavas rövid jellemzését tartalmazza az L-betűig bezáróan.

Az Alma Mater 1818-ban történt alapítása óta csak kevesek adták fejüket a magyaróvári professzorokat, illetve a végzett hallgatókat lajstromba vevő különböző számvetések készítésére. Lehetőségeihez mérten ezek hiányát próbálja enyhíteni, pótolni a teljesnek egyáltalán nem tekinthető, de állandóan frissülő, kiegészülő gyűjtés. Valószínűleg sok arra érdemes személy hiányzik még a válogatásból. A lista teljesebbé tétele érdekében minden információt, kiegészítést, megjegyzést és segítséget köszönettel várunk a néhány oldalas bevezető végén megtalálható címekre.

Mindazokat, akik tanácsaikkal és javaslataikkal az adatok pontosításához és a gyűjtés teljessé tételéhez már az eddigiekben is hozzájárultak, ezúton is köszönet illet!

Kérjük az olvasó megértését. Ha hiányérzete van, vegye figyelembe, hogy a szerző nem történész, hanem agrármérnök, aki munkája mellett végzi kutatásait. Ha az olvasó ismétlésekbe, átfedésekbe botlik, kérjük, nézze el, és írja azokat az anyag igen széleskörű és kiterjedt voltára.

A két évszázad alatt többen vették a fáradságot, hogy az intézet történetét megírják. Az első, ilyen jellegű jegyzéket segédtanársága idején *Hitschmann Hugó Hippolyt*, az 1857-ben végzett, egykori óvári gazdász készítette. Az 1865-ben megjelent füzetecske két korszakra osztva (1818-1848 és 1850-1864 – a szabadságharc alatt hallgatók híján

természetesen szünetelt az oktatás) tartalmazza a tanári kar egykori tagjait. A felsorolás mellett néhány mondatos jellemzést fűzött mindegyik név mellé. A kiadvány nagy érdeme, hogy tételesen felsorolja az 1818 és 1864 között végzett, illetve beiratkozott diákok neveit és – néhol hiányosan – az adatait is. Az egykori óvári gazdászok között valószínűleg egyfajta kapcsolatteremtés indulhatott meg, mivel a nevek mellett gyakran szerepel az illető sorsának későbbi alakulásáról árulkodó néhány szavas feljegyzés, feltehetően ezt is Hitschmann információgyűjtésének köszönhetjük.

A későbbiek folyamán ilyen vagy ehhez hasonló próbálkozással – legalább is hivatalos, nyomtatott formában – nem találkozunk. Hagyományainkat, illetve az egykori gazdászok emlékének ápolását tekintve ezzel adósai vagyunk a régi nagy generációknak.

Hitschmann füzetének bevezetőjében jelzi, hogy a későbbi adatgyűjtést, az összegzés folytatását, annak új adatokkal történő feltöltését – Óvárról történő távozása okán – *sipeki Balás Árpád* tanársegéd kollégájára testálta. Sajnálatos módon Balás is rövidesen elkerült az intézmény kötelékeiből. A 16 évnyi szünet után újonnan megalakuló Keszthelyi Tanintézethez helyezték át. Itt a szintén óvári gazdász id. Sporzon Pál igazgató későbbi távozásával annak utóda lett az intézet élén. Balás mindössze 34 éves volt ekkor. Vezetői elfoglaltsága természetesen nem kedvezett az adatgyűjtésnek. A helyzetet a Magyaróvári Gazdasági Akadémia kiváló tudós igazgatójának, *Masch Antalnak* halála változtatta meg. A megüresedett igazgatói állás betöltésére Balás Árpádot kérték fel, így 1884-től újra az Alma Mater kötelékein belül találjuk. Balás harmadik óvári korszaka során bölcs és tapasztalt vezetőként mutatkozott be, folytatatta a Masch Antal által megkezdett munkát. Igazgatósága alatt érte el az Akadémia – amely ekkor Magyarország egyetlen agrár-felsőoktatási intézete volt – fénykorát. A nemzetközileg is jegyzett, kiemelkedő teljesítményt nyújtó tanári kar segítségével Európa egyik prosperáló intézményévé fejlődött, nagyban hozzájárulva ezzel a magyar mezőgazdaság fejlődéséhez. Balás vezetése alatt bontakozott ki az ún. *Óvári Nagy Tanári Kar* munkássága. Sokat tett az Akadémia körül kialakuló, országos hatáskörrel rendelkező, a hazai agrárkutatás bölcséjének tekinthető kísérleti intézetek

létrehozásáért. Az 1896/97-es tanév volt Balás Árpád számára az utolsó Magyaróvárott, nyugdíjazása után sem maradt azonban munka nélkül. A millenniumi kiállításon a mezőgazdasági szakoktatási csoport elnökeként működött, és gazdag agrárjellegű anyagot rendszerezve, az Előkészítő Bizottság vezetőjeként elévülhetetlen érdemeket szerzett a Magyar Mezőgazdasági Múzeum létrehozásában. 1897. szeptember 1-én ki is nevezték annak első igazgatójává.

Balás még új beosztása előtt jelentette meg kiemelkedő munkáját – részben pótolva Hitschmann felé, részben túl is teljesítve a közel négy évtizede rábízott feladatot – *Magyarország mezőgazdasági szakoktatási intézményei 1896.* címmel, amelyben részletesen taglalta a különböző fokon oktató, agrárképzést folytató iskolák történetét, azok akkori működését. E könyvében kapott helyet az összeállítás, amely többek közt tartalmazza az 1896-ig Magyaróvárott működött tanárok neveit, néhány alapvető adattal és pár szavas kiegészítő megjegyzéssel ellátva. Sajnos, ahogy arra az előzőekben már utalás történt, az egykori hallgatókkal – Hitschmann munkájával ellentétben – Balás tanulmánya már nem foglalkozott, de nem is ez volt az általa szerkesztett könyv célja.

Az I. világháború sötét évei, illetve az azt követő hasonlóan gyászos időszak újfent nem kedvezett a számadásnak, holott az Akadémia ekkor ünnepelte fennállásának 100. évfordulóját. Az óvári gazdászok a frontokon voltak, később fontos szerepet játszottak a Sopron és környéke megtartásáért vívott harcokban, két halottat is áldozva a leghűségesebb város magyarnak maradásáért. A vérzivatar után a vezetői és tanári kar erőn felül teljesítve – emberi és szakmai kvalitásokból kiválóra vizsgázva – pár éven belül stabilizálta az intézmény helyzetét.

A következő, nagyobb volumenű összegző munkára így 1927-ig várni kellett, amikor is *Bánvártth Sándor* – Balás Árpád egykori tanítványa, Ujhelyi Imre veje – akkori igazgató, kiváló állattenyésztési szaktekintély munkája nyomdába nem került. Ez az összeállítás szintén tartalmazta az Akadémián egykoron oktatók nevét, illetve a tisztí személyzet névsorát.

Ezt követően csak *Perjámosi Istvánnak*, az 1818 és 1941 közötti időszakot felölelő, terjedelmes, életrajzokat tartalmazó munkája ismert az ilyen jellegű tanulmányok közül, illetve a *Vörös Antal* által írt, az

egykori Tanintézet alapításának 150. évfordulóján napvilágot látott *Óvár, Óvár ...* című könyv. Mindenképpen említést kell tenni **Dudits Dénesnek** az Alma Mater 150 éves történetét feldolgozó, de csak 25 év késéssel, posztumusz megjelentetett munkájáról, amely *Szemelvények a magyaróvári mezőgazdasági felsőoktatás történetéből* címen jelent meg. A jubileumi kiadványok sorában szerepel a **Kuroli Géza** dékánása alatt kiadott, **Czimber Gyula** professzor és **Horváth Károly** szerkesztésében megjelent *A tanszékek és egységek története (1954-1993)* c. kötet, amely ugyancsak fontos életrajzi forrásokot tartalmaz. A **Wallehausen Gyula** által – hasonlóan ezen évfordulóra – készített *A magyaróvári agrárfelsőoktatás 175 éve* című grandiózus munka szintén szerfölött fontos és értékes adalékokkal szolgál az utókor számára. Itt említendő meg **Kettinger Gyula - Nagy Frigyes - Tímár Lajos: A Magyaróvári Nagybirtok Története** című könyve (1992), mely a tangazdaságként is működő főhercegi birtokról (Később Lajta-Hansági Állami Tangazdaság, illetve Rt.) szól, az Alma Materrel való szimbiózis tükrében.

Közeledve az alapítás 200. évfordulóhoz, ismét időszerű a megemlékezés az egykori tanárokról, az intézetek tudományos kutatóira, illetve az egykoron Óvárott végzett gazdászokra. Sajnos az utóbbi csoportba tartozó személyekről csak elvétve esik szó, feléjük nagy az utókor tartozása, van mit bepótolni... Kiválasztva egy-két nevet – kedvcsinálásként a lista böngészéséhez – igazi kuriózumokra, kiemelkedő életutakra lelhetünk a régi gazdászok soraiban, akiket szerteszét sodort az élet, de az Alma Mater összeköti őket.

Mosonmagyaróvár, 2009. december 31.

Dr. Nagy Frigyes
az Óvári Gazdászok Szövetségének elnöke